

27.03

piątek, 19.00
NFM, Sala Główna ORLEN

ENIGMA

Andrés Salado, fot. Michał Nowak

Andrés Salado – dyrygent
Gábor Boldoczki – trąbka
NFM Filharmonia Wrocławska

Program

Andrés Gaos (1874–1959)

Impresión nocturna na orkiestrę smyczkową [12']

Mieczysław Wajenberg (1919–1996)

Koncert B-dur na trąbkę i orkiestrę op. 94 [22']

I. *Этюды* [Etiudy]

II. *Эпизоды* [Epizody]

III. *Фанфары* [Fanfary]

Edward Elgar (1857–1934)

Wariacje „Enigma” (*Wariacje na oryginalny temat*) op. 36 [33']

I. *Temat* – *Andante*

II. *Wariacja I C.A.E.* – *Listesso tempo*

III. *Wariacja II H.D.S.-P.* – *Allegro*

IV. *Wariacja III R.B.T.* – *Allegretto*

V. *Wariacja W.M.B.* – *Allegro di molto*

VI. *Wariacja V R.P.A.* – *Moderato*

VII. *Wariacja VI Ysobel* – *Andantino*

VIII. *Wariacja VII Troyte* – *Presto*

IX. *Wariacja VIII W.N.* – *Allegretto*

X. *Wariacja IX Nimrod* – *Adagio*

XI. *Wariacja X Dorabella* – *Intermezzo: Allegretto*

XII. *Wariacja XI G.R.S.* – *Allegro di molto*

XIII. *Wariacja XII B.G.N.* – *Andante*

XIV. *Wariacja XIII * * ** – *Romanza: Moderato*

XV. *Wariacja XIV E.D.U.* – *Finale: Allegro*

Prosimy o nagradzanie
artystów brawami
po zakończeniu
całego utworu.

Marzec w NFM jest wyjątkowym miesiącem dla miłośników brzmienia trąbki. Dwa i pół tygodnia po koncercie Reinholda Friedricha do Wrocławia zawita Gábor Boldoczki. Węgierski wirtuoz wykona partię solową *Koncertu na trąbkę* Mieczysława Weinberga – w ostatnich latach jednego z najpopularniejszych spośród urodzonych w Polsce kompozytorów. Tego wieczoru prowadzona przez Andrésa Salado NFM Filharmonia Wrocławska sięgnie też po poświęcone sile przyjaźni *Wariacje „Enigma”* Edwarda Elgara oraz spuściznę pochodzącego z Hiszpanii twórcy, którego nazwisko dla większości z nas stanowi zagadkę.

Rozwińmy ją zatem. Andrés Gaos był skrzypkiem urodzonym w 1874 roku w La Coruñi w iberyjskiej Galicji. Pobierał lekcje u Eugène'a Ysaÿe'a, nie udało mu się jednak dostać do Paryskiego Konserwatorium. Dużo podróżował, wiążąc się przede wszystkim z Argentyną, a pracując też jako dyrygent i pedagog. Jego kariera jako wykonawcy nigdy nie rozwinęła się na tyle, żeby można ją było nazywać prawdziwie „międzynarodową”. Zajmował się jednak również kompozycją, pisząc w różnych gatunkach, także tych popularnych. Uważa się go za najwybitniejszego galicyjskiego twórcę muzycznego XX wieku, a jego dorobek wciąż jest odkrywany i upowszechniany. Cechująca się romantycznym zasobem środków artystycznych i adekwatnym do nich wyrazem *Impresión Nocturna*, którą usłyszymy, to obecnie jego najszerzej znany utwór. Pod batutą autora prawykonała go w 1937 roku Orchestre Lamoureux, a wydarzyło się to podczas koncertu w ramach Wystawy Światowej w Paryżu. Co ciekawe, Gaos pragnął zostać pochowany z płytą z nagraniem tego dzieła.

Z kolei *Koncert B-dur* na trąbkę i orkiestrę Mieczysława Wajnerberga powstawał w latach 1966 i 1967, a więc w okresie, w którym twórca ten wypracował sobie status jednego z najważniejszych symfoników w Związku Sowieckim. Utwór należy obecnie do najistotniejszych tego typu napisanych w XX wieku. Podczas prawykonania grał go Timofiej Dokszycer oraz Orkiestra Filharmonii Moskiewskiej. Dzisiaj prezentowany jest przez najwybitniejszych trębaczy i stawiany w jednym rzędzie z klasycznymi dziełami Johanna Nepomuka Hummła czy Josepha Haydna. Rozbudowaną kompozycję przyjacieli i mentor pochodzącego z Polski artysty, Dmitrij Szostakowicz, określił mianem „symfonii na trąbkę i orkiestrę”. Wyraźny wpływ autora *Leningradzkiej* ujawnia się już w pierwszej części *Koncertu*. Podsyte ironią *Etiudy* otwiera prowadzony pomiędzy solistą a zespołem nerwowy dialog, z którego z czasem wyłania się groteskowa melodia. Tytuł ogniwa odnosić się może do tempa, a także schematycznego rysunku linii melodycznych przywodzących na myśl wprawkę mającą na celu doskonalenie techniki wykonawczej. Cecha ta pełni jednak u Wajnerberga

funkcję wyrazową. W powolnej i mrocznej drugiej części utworu – Epizodach – dominuje orkiestra. Solista podejmuje później poruszające melodie. Zdobią one je jednak również chociażby partię fletu. To właśnie ten instrument prowadzi nas do rozpoczynającego się attacca finału dzieła, zatytułowanego *Fanfary*. W jego pierwszych taktach wyjaśnia się pochodzenie triolowych motywów z poprzedniego ogniwa – okazują się tutaj przekształconym cytatem z *Marsza weselnego* ze *Snu nocy letniej* Felixa Mendelssohna Bartholdy'ego. Autor sprawdza nasze osłuchanie, zaskakując większą liczbą zapożyczeń – od Mahlera, Bizeta, Strawińskiego czy Rimskiego-Korsakowa. Na początku umieszcza rozbudowaną kadencję, by dotrzeć do *Allegretta* starającego się jeszcze z gestów z pierwszej części *Koncertu* zaczerpnąć energię do wprawienia muzyki w taneczny ruch – bez powodzenia.

Próby odgadnięcia źródeł wszystkich cytatów wprowadzonych przez Mieczysława Weinberga w jego dziele antycypować mogą większą zagadkę, którą stanowi wieńcząca wieczór kompozycja Edward Elgara – *Wariacje „Enigma”*. Twórca tej ostatniej ogłosił bowiem, że przepelniony tęsknotą muzyczny temat leżący u podstaw serii czternastu tytułowych orkiestrowych opracowań powstał jako kontrapunkt, uzupełnienie popularnej melodii. Ona sama jednak tu nie występuje. Jaka konkretnie miała być melodia, Anglik nigdy nie wyjawiał, prowokując niezliczone hipotezy. Napisanie dzieła związane jest z fortepianową improwizacją artysty w domowym zaciszu, będącą jednocześnie muzyczną zabawą z żoną – Caroline Alice. Kolejne zróżnicowane warianty tematu oddają barwną różnorodność cech osób z kręgu znajomych kompozytora, czasami też ich wspólne przygody. Najpierw słyhać niewielki liryczny portret lady Elgar. Zaraz potem jest orkiestrowa reprezentacja Hew Davida Steuart-Powella – muzyka-amatora, który został przedstawiony podczas ćwiczeń przy fortepianie. Jako następną postać przywołano Richarda Baxtera Townshenda mogącego się pochwalić umiejętnością śpiewania w wysokim rejestrze dzięki posługiwaniu się falsetem. Najkrótsza z miniatur przedstawia gwałtowny charakter Williama Meatha Bakera. Kontrastuje z nią *Wariacja V* – oddanie bardziej już skomplikowanej osobowości Richarda Penrose'a Arnolda, syna pisarza Matthew Arnolda. Zaraz potem nadchodzi część poświęcona Isabel Fitton. Eksponowana tutaj partia altówki to reminiscencja lekcji gry na tym instrumencie, udzielonych jej przez Elgara. Uderzenia kotłów zaskakujących w otwarciu dalszego ogniwa to natomiast reprezentacja burzy, przed którą twórca uciekał razem z Arthurem Troyte'em Griffithem. Uspokojenie przynosi wariacja upamiętniająca Winifred Norbury, a zainspirowana harmonijną atmosferą panującą w jej domu. Impulsem do stworzenia następującego potem słynnego *Adagia* była zaś rozmowa o twórczości Ludwiga van Beethovena,

jaką artysta miał przyjemność przeprowadzić z Augustem Johannesem Jaegerem. Z kolei pogodna *Wariacja X* to odmalowany w ciepłych barwach muzyczny obraz Dory Penny. Nietypowy puls zastosowany tu przez Elgara stanowi ilustrację drobnej przypadłości jego archiwistki i przyjaciółki – jąkania. Część nominalnie poświęcona organście George'owi Robertsonowi Sinclairowi tak naprawdę oddaje niespokojne usposobienie jego buldoga. Następnym fragmentem upamiętnia Basila Nevinsona – krótkie solo wiolonczeli na początku to nawiązanie do tego, że grał on na tym instrumencie. Przedostatnia wariacja pozbawiona jest osobowego odniesienia w tytule. Dźwięk kotłów przywodzący na myśl odgłosy silnika statku oraz melodia z uwertury *Meeresstille und glückliche Fahrt* (pol. *Cisza morska i szczęśliwa podróż*) Mendelssohna Bartholdy'ego sugerują, że chodziło tu o Helen Jessie Weaver – dawną narzeczoną Elgara, która miała zakończyć znajomość z nim, decydując się na wyjazd do Nowej Zelandii. Triumfalny finał to w końcu autoprezentacja kompozytora.

BARNABA MATUSZ

Organizator

NFM – instytucja kultury współprowadzona przez

Wrocław miasto spotkań

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

DOLNY
ŚLĄSK

Mecenas Tytularny NFM

Mecenas NFM

STRABAG
WORK ON PROGRESS

BMW
Bońkowsky

Partnerzy strategiczni NFM

Partner NFM

Bank Polski

Partnerzy medialni NFM

dwójka
POLSKIE RADIO

